

PIA VILARRUBIAS: DIBUIXANT COLORS DE VIDA

DAVID ESCAMILLA

Quan et situes ben atentament (amb els cinc sentits encesos) davant de qualsevol dels esclatants i lluminosos dibuixos de la Pia Vilarrubias (Igualada, 1942), d'entrada t'assalta la temptació de tancar els ulls i continuar viatjant, a través del somni, entre els seus escenaris de faula, com si les seves il·lustracions fossin la porta del paradís que ens connecta amb l'altra banda de la realitat, amb el costat més màgic i ideal que tots duem a dins.

Cada vegada que t'apropes a la seva obra, el temps deixa de tenir importància i, de sobte, sense saber molt bé com ni per què, t'adones que comences a confondre't amb aquells paisatges que ella ha traçat només per a tu, perquè hi caminis, en gaudeixes i, en definitiva, siguis una mica més feliç.

Sí, és així, perquè la Pia dibuixa traços de felicitat, personatges plens de bonhomia i sentiments positius, situacions que ens reconcilien indefectiblement amb el millor de la condició humana.

Aquelles vinyes, aquells revolts de lentes carreteres secundàries, aquells pobles endormiscats i eternament remots, els ulls de sorpresa de la Tina, la capacitat creativa de qualsevol dels seus detalls (acariciats més que no pas dibuixats), tot plegat, fa de l'obra de la Pia Vilarrubias un compendi de saviesa popular, una lliçó sense càtedra, una experiència sense adoctrinaments ni moralines supèrflues i contraproductes per a la mentalitat d'un infant.

Perquè aquesta artista de les coses intangibles que es fan presents a les nostres mirades deleiroses de misteri, ha estat capaç (i hi reincideix diàriament), en una estranya i rara capacitat de transformació del món, de tot allò que l'envolta a ella i ens envolta a tots nosaltres... Perquè la vida té milers de noves dimensions a cada instant, i la Pia ens regala totes i cadascuna d'aquestes noves finestres de percepció a través de l'alegria contagiosa i fèrtil dels seus colors de vida.

Gràcies, Pia, per recordar-nos que la ingenuïtat i la capacitat de sorpresa són els dos pilars fonamentals d'aquest nostre breu, confús i maldestre viatge pels dies i els anys.

DAVID ESCAMILLA I IMPARATO. Periodista, escriptor i músic. Ha col·laborat a Catalunya Cultura, Catalunya Ràdio i Televisió de Catalunya. Ha enregistrat el disc *Mons diferents* (1997) i ha escrit i dirigit el film documental *Mar de invierno* (2005). Ha publicat, entre d'altres, *Bon dia Catalunya: Salvador Escamilla, 40 anys d'ofici* (2002), *Raimon, l'art de la memòria* (2004), *La conya nostra* (2004) i *Serrat: material sensible* (2005), així com diversos llibres de poesia.

DIBUIXO CONTES PER ALS NENS I NENES QUE ELS EXPLICARAN

PIA VILARRUBIAS

No recordo quan vaig començar a dibuixar, tinc la impressió que des de sempre. Quan anava a col·legi dibuixava ballarines en totes les llibretes i, així, ja practicava fent estudis sobre el moviment del cos, dels peus o de les mans. Ves qui ho havia de dir, aleshores, que aquesta pràctica em serviria per a més endavant.

A l'escola sempre vaig destacar en el dibuix. Quan tenia quinze anys vaig recollir un primer premi en un concurs obert als nois i noies d'Igualada, però a l'hora de decidir el futur vaig escollir fer de mestra, una feina que també em venia de gust.

Quan em vaig posar a dibuixar, vaig conciliar dibuix i pedagogia creant una sèrie d'històries gràfiques destinades als més menuts. La motivació va ser doble: d'una banda, posarme a dibuixar, que era un desig que havia postergat molt temps i, de l'altra, el gust per dibuixar històries per a nens i nenes perquè ells les poguessin explicar, tot aprenent a llegir les imatges i practicant les habilitats de la conversa amb el pare, la mare, la mestra i també amb els germans o companys.

El primers contes que vaig dibuixar van ser els de la sèrie *Tina-Ton*. Van ser publicats per l'Editorial Joventut el 1978. Un conjunt de dotze historietes en què els protagonistes eren la Tina, en Ton, la Tona, en Pau i el Tap. Eren

històries sense paraules amb la doble finalitat de distreure els infants i d'ajudar els menuts a aprendre a parlar. El requeriment bàsic era disposar d'un temps per compartir a casa i a l'escola. Valor que cada vegada és més escàs. Les imatges van ser també publicades en diapositives per l'Editorial Claret. Eren temps d'innovació, de canvi, d'il·lusió i d'esperança. Temps de recuperar les veus també per als infants.

Des dels inicis, vaig tenir present que un conte és un conte i és això el que els nens esperen trobar: literatura i no un material didàctic. És a dir, cada cosa al seu lloc. Això no treu que, en cert moment, el mateix conte pugui ser utilitzat com a recurs didàctic.

La primera sèrie es va caracteritzar per la manera de concebre la seqüència de la història en la qual, sovint, una sola acció es desglossava en diverses imatges per facilitar la relació entre elles i, de retruc, la construcció del relat per part dels menuts. I se'n va destacar la tendresa dels personatges, el missatge d'alguns temes relacionats amb l'afectivitat, el raonament o també el sentit de l'humor. Els títols que destacaria són: *La marieta*, *La papallona*, *El globus*, *Per què plores?*, *Deixa'm jugar*. Alguns títols han estat repescats en les noves sèries i altres personatges.

El 1992, l'Editorial Joventut va publicar la sèrie de cinc contes *Què passa?* amb títols com

“Me’n dones?”, “Quin cotxe!”, “Jo també vinc!”, “Ho saps fer?” i “Hola i adéu”. També vaig dibuixar dues series de pòsters com a suport a l’aprenentatge de l’expressió oral. Una d’elles va ser publicada pel departament de Política Lingüística de la Generalitat i enviat a totes les escoles infantils de Catalunya.

Entretant, el context social ha anat canviant, les escoles han rebut quantitat de nens nouvinguts i en els contes dels Tinatons han aparegut també l’Edil i la Marta —que, sembla ser, vénen del Magrib i del Carib— o alguna que altra xinesa que treu el cap jugant en algun parc.

L’any 1997, l’Editorial Barcanova publica els primers contes de les dues sèries: *En Nil i el seus ninots* i *Els Tinatons* que actualment compten amb 14 títols per a cada sèrie. Aquests contes, que s’acompanyen d’un petit text com a recurs i motivació per a la lectura, recullen les qualitats dels contes anteriors i incorporen valors com la solidaritat, la interculturalitat, la sostenibilitat, la cura en el tractament de gènere i promouen la sensibilitat per la bellesa, el respecte per la natura, la cura dels més petits i dels animals, la cooperació entre iguals i moltes coses més.

En aquestes històries s’hi troben representades de manera implícita: la tendresa, l’empatia, l’alegria, l’enyor, la gelosia, la solidaritat, l’espera, les dificultats de compartir per poder cooperar. Algunes fan l’ullet a la sensibilitat dels nens per la bellesa en les nits de lluna, postes de sol, fons marins i tantes coses més. Sensibilitat inspirada sovint en la realitat i dibuixada a través de la tecnologia. Cada imatge ha estat pensada amb la pretensió d’esdevenir com una finestra oberta a totes les múltiples relacions que els nens i les nenes hi puguin establir, expressar i comunicar.

Des del punt de vista gràfic, són imatges de línia clara, senzilles, sobretot pel que fa als

personatges. Els fons van variant segons les intencions o el relleu que els dono en cada història. En les darreres sèries hi trobareu encreuades lleugeres influències d’una línia avantguardista en el disseny dels personatges, que em van aportar els cursos d’il·lustració realitzats a la Massana Permanent (de la mà d’Arnal Ballester, d’en Daniel Sessé i de la Sonika) i pinzellades aportades per l’experiència en pintura de paisatge.

Quant al color, m’agraden els colors de Mondrian, de Matisse, de Joan Miró o la transparència del color de les aquarel·les de Perico Pastor, per exemple, i, sobretot, el color que el paisatge m’ofereix a la mirada: els mil blaus sempre renovats i sorprenents del mar o els verds de les vinyes. Per tant, hi trobareu unes vegades colors plans, d’altres no, colors brillants, nets: verds, blaus i taronges i també sinuosos perfils negres que hi donen força.

Els referents que fins ara em mantenen en aquest projecte, al costat del plaer de dibuixar, responen a l’opció personal d’un projecte més ampli que dona coherència al conjunt de la meua activitat pedagògica. En síntesi, recullen la tradició de caire progressista, els valors propis de la democràcia, ben entesa, per educar els nois i les noies en la ciutadania i, sempre, l’actualització segons les aportacions de la recerca i dels canvis socials del context.

Però potser hi ha qui es pregunta si aquests contes no són molt simples per als nens i les nenes d’avui... Les converses amb infants de quatre i cinc anys, mantingudes no fa gaires dies, m’han confirmat que “saben”, per exemple, que la lluna és un satèl·lit que dona voltes a la terra i que canvia de forma, però, també contenen que els sembla com si la lluna els segueix quan miren per la finestra del cotxe durant la caravana de tornada a

Barcelona i, sovint, obligats a entrar en raó, ho expliquen de manera clandestina.

I nosaltres, els grans, davant la força de l'aparença, ¿no afirmem que és el sol que se'n va a la posta? ¿I és el sol que se'n va? ¿No som nosaltres que girem amb la terra, que gira fins a tornar-lo a trobar i a deixar? El que sí que ha canviat en els infants és l'atracció per l'emoció forta: el risc, la velocitat, el perill o l'acció ràpida que presenten moltes pel·lícules. Però tot plegat no sempre té gaire a veure amb la lectura i la comprensió de la imatge ni amb l'educació dels valors i dels sentiments.

La lectura de la imatge no vol immediatesa ni pressa, més aviat vol la mateixa serenor i distància que requereix l'acte creatiu i les motivacions que li donen impuls, que també trobem en la capacitat d'aprendre. En aquest sentit, els nens i les nenes d'ara, en alguna part, hauran de desaprendre, i pel que fa als grans, potser els hauríem d'aportar més bon exemple.

Confesso la gran satisfacció que sento quan m'arriben comentaris com aquest: “¿Tu ets la Pia que va dibuixar aquell conte del nen que plora? A mi m'agradava tant que me l'emportava a dormir...”, comentari fet per una noia igualadina d'uns vint-i-cinc anys.

En total he escrit i he dibuixat 45 contes-poema, dels quals 33 es troben en el mercat. I, això, al costat de la tasca d'assessorament a les escoles des de l'Institut d'Educació de Barcelona, la col·laboració en el Projecte Educatiu de Ciutat i, actualment, la col·laboració en el programa “Hola Nens” de BTV. Un programa fet pels nens de les escoles per als nens i les nenes de Barcelona, en el qual es dona la veu als infants tot educant-los en una visió crítica dels mitjans de comunicació.

Actualment estic ocupada en la creació de nous personatges, nous temes i nous entorns per oferir als infants. I, de tant en tant, també em diverteixo transformant fotografies amb l'ordinador o fent-li un dibuix a la lluna de préssec que un matí em despertà al bell mig de la finestra.

